

historický ústav v Římě. Zaslouhou nestora slovenské mediévistické obce Vincence Sedláka († 20. ledna 2009) se ustavil při Trnavské univerzitě úzký okruh badatelů, kteří po vzoru zemských či národních edic přistoupili k vydávání slovacik z vatikánského archivu. Volba prvního svazku padla na soupisy papežských desátků, které v Uhrách v letech 1332–1337 vybírali kuriální legáti Raimund de Bonofato, Jakub Berengarii a jejich pověřenci. Pramen sice již ve starší edici z roku 1887 (reprint 2000) sloužil historikům jako primární zdroj pro poznání osídlení, církevní organizace, místopisu, patronií, demografických poměrů i hospodářského potenciálu země, nicméně od poloviny 20. století bylo zřejmé, že původní vydání neodpovídá editorskému standardu a je navíc zatíženo mylnými čteními. Počty kolektorů soustředěné ze dvou uherských provincií (Ostřihom a Kaloča) zahrnují údaje o vybraném desátku z církevních institucí (far, řeholních komunit, proboštví) v jedenácti biskupstvích. Editor v souladu s vymezením řady soustředil svou pozornost pouze na lokality na území Slovenské republiky (nitranská diecéze a převážná část biskupství Ostřihom a Jager). Soupisy desátků se ve vatikánském archivu zachovaly ve dvou exemplářích ve fondu *Camera Apostolica* s názvem *Collectoriae decimarum*. Prvotní vydavatel vyšel z mladšího a úpravnějšího čístopisu (rukopis č. 183), který vznikl zřejmě krátce po roce 1350 jako výsledná redakce podkladů *de partibus*. Opominul ovšem rukopis č. 184, původní originální svod desátků pouze z ostřihomské diecéze, jež komorní písař užil jako podklad pro výslednou verzi č. 183. V. Sedlák postupoval opačně a právě tento sešit, který „kolektor nosil za cingulem“, si vzal za základ edice (označen literou A). Pro zbylé oblasti, především slovenskou část jagerské diecéze, byl odkázán pouze na rukopis č. 183 (litera B). Státními hranicemi podmíněný záběr díla vedl autora k tomu, že na vynechání neslovenských položek upozornil poznámkou „omissum“. Za nepotřebné považoval také odkazovat na folioli obou rukopisů.

Poznámkový aparát (kurzíva) zachycuje textové rozdíly mezi oběma exempláři a registruje grafické zvláštnosti textů, aniž by bylo vždy čtenáři jasné, kdy se jedná o citát z pramene a kdy o komentář editora. Paleografický rozbor a poznání jazykového původu písařů z iberského poloostrova umožnily vydavateli emendovat

chybná čtení a spolehlivěji určit původní název lokality, mnohdy deformovaný při zápisu v rejstřících, a její identifikaci.

Edici je předsazen latinský a slovenský úvod se stručnými poznámkami o organizaci vybírání papežských desátků v Uhrách, o rukopisech A i B a jazykových zvláštностech pramene. Autor ovšem (vědomě?) téměř rezignoval na věcně výkladovou, historickou složku edice a spokojil se pouze s odkazem na literaturu, poněkud místopisné povahy. Běžný uživatel díla bude tak muset pro plné pochopení údajů v celouherském měřítku zřejmě sáhnout jak po původním vydání, tak i po speciálních studiích (A. Ruttkay), které mu umožní zorientovat se v chronologických vrstvách ročních a půlročních desátků i jejich taxaci, mincovních poměrech aj. Edici uzavírá s pečlivostí připravený osobní, místní a věcný rejstřík (s. 179–234). S potěšením lze také upozornit na chystaný druhý svazek edice, který bude věnován papežským suplikám pro slovenské příjemce do roku 1417.

JAN HRDINA

Příručka práva městského / Manipulus vel directorium iuris civilis,

ed. Miroslav FLODR, Matice moravská, Brno 2008

402 s., ISBN 978-80-86488-52-3

Edicí *Příručky práva městského* se Miroslav Flodr posunul o krok blíže k dokončení svého „opus magnum“, zpřístupnění základních pramenů brněnského městského práva. Rozsáhlý a mimořádně náročný projekt započal před dvaceti lety vydáním třísvazkové edice *Právní knihy města Brna z poloviny 14. století* a poté následovalo dalších pět titulů, ať už monografického, či edičního charakteru, mapujících podobu a vývoj brněnského práva v pozdním středověku.

Ačkoli existence tzv. *Manipulu* byla vědecké historické obci známa již od konce 18. století, jeho text poprvé přinesla v úplnosti až současná Flodrova edice. Vydavatel přihlédl k dosud existujícím verzím rukopisu (brněnské a olomoucké), vzniklým v 80. letech 14. století, jejichž společná předloha se nedochovala. Obě varianty, jak Flodr přesvědčivě argumentuje (s. 12, 14), vznikly v brněnské městské kanceláři z popudu a pod dohledem tehdejšího notáře Jana z Gelnhausenu. *Manipulus* je dílem kompilačního charakteru;

jeho rozbořem dospěl Flodr k závěru, že si autor kladl za cíl připravit obecnou práci o městském právu (s. 17), přičemž vycházel z několika zdrojů dostupných v brněnské městské kanceláři již od dob jeho předchůdce v úřadu, notáře Jana, autora *Právní knihy města Brna*. Jednalo se hlavně o text *Právní knihy* včetně jejích předloh, ze kterých Jan z Gelnhausenu vybral pouze některé pasáže, dále pak o *Ius regale montanorum* a také o výtah z *Digest*, které posloužily jako inspirační zdroj již Gelnhausenovu stejnojmennému předchůdci. (V závěru edice jsou otištěny tabulky konkordancí *Manipulu* se dvěma jeho nejdůležitějšími předlohami: textem *Právní knihy* a *Digesty*). Právě orientace na římské právo je jedním z faktorů, který je považován za doklad vyspělosti brněnského práva obecně. Text *Manipulu* (i přes jeho nedokončený charakter) byl ve své době určen širokému okruhu potenciálních zájemců. Flodr jej hodnotí jako základ paralelní tradice k textu *Právní knihy* (s. 23), jenž vytváří přímou linii pokračovatelů a ve svém konečném důsledku posloužil v 16. století jako východisko při sestavování svodu městského práva v českých zemích Brikcím z Licka a Pavlem Kristiánem z Koldína.

Zpřístupnění textu *Manipulu* předchází stručný úvod, ve kterém Flodr zasazuje dílo do historického kontextu a přibližuje postavu jeho autora. Veškeré podrobnější informace o *Právní knize*, okruhu brněnského městského práva, jeho dobové recepci atp. může čtenář najít ve Flodrových předchozích pracích tohoto edičního cyklu, a je tedy logické, že se zde nedublují; méně zasvěcený čtenář by nicméně explicitní odkaz jistě uvítal, stejně tak jako neexistující seznam zkratk, se kterými autor pracuje v úvodu. Největší přínos a novum tedy představuje vlastní edice, připravená s tradiční pečlivostí, podrobné komentáře k jednotlivým paragrafům a z uživatelského hlediska mimořádně cenný křížový rejstřík.

MICHAELA MALANÍKOVÁ

Pavel BRODSKÝ – Jan PAŘEZ, *Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny / Catalogue of the Illuminated Manuscripts of the Strahov Library*, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR, Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Praha 2008 (≡ Studie o rukopisech, Monographia XIII / Bibliotheca Strahoviensis, Series monographica III)

320 s., ISBN 978-80-86404-22-6

Knihovna Královské kanonie premonstrátů v Praze na Strahově je počtem více než 200 000 svazků knih naší největší a patrně i nejznámější klášterní knihovnou. Významnou součástí Strahovské knihovny je její rukopisný fond, který obsahuje více než 3000 jednotek. Předložený katalog iluminovaných rukopisů je další z řady pomůcek, které tuto významnou sbírku zpřístupňují odborné veřejnosti. Autoři do katalogu zařadili 94 rukopisů a tři zlomky z časového období sahajícího od nejstarších dob až do roku 1620, kdy dochází k proměně ve výzdobě rukopisné knihy a uzavírá se vývoj knižní malby jako svébytného odvětví.

Popisu rukopisů předchází předmluva Ivana Hlaváčka, úvod, kapitola věnovaná vzniku a vývoji rukopisného fondu Strahovské knihovny a umělecko-historické zhodnocení popisovaných rukopisů, spojené s jejich zařazením do vývoje české, resp. evropské knižní malby. Vlastní popis iluminovaných rukopisů má daný formulář, kde v záhlaví po pořadovém čísle a signatuře následuje název rukopisu, jenž krátce a výstižně charakterizuje jeho obsah. Poté následuje vnější popis, který přináší údaje o provenienci rukopisu, jeho stáří, psací látce, rozměrech a počtu folií, jazyce, písmu, vazbě, stavu dochování a stručně poznamenává i obsah rukopisů, případně textů v něm zaznamenaných. Dále katalogizátoři sledují provenienci rukopisu, jeho genezi a osudy, které určují na základě zápisů v textu (kolofonů, explicitů) či pozdějších vlastnických a knihovnických poznámek.

Jádrem katalogového záznamu je vnitřní, umělecko-historický popis, který si všímá výzdoby rukopisu, její techniky (malba, kresba, kaligrafie) a její umělecké i řemeslné úrovně. Na základě konkrétních zjištění pak katalogizátoři určují, pokud to lze, iluminátora nebo dílnu, popř. okruh, kde rukopis vznikl. Pravidelně je